

 Katsaus

Pohjoismaisia avauksia kulttuurijournalismin tutkimukseen

Monet kulttuurijournalistit ja kulttuurijournalismin yleisöt ovat seuranneet huolestuneina alan viimeaikaista kehitystä. Julkisissa keskusteluissa on murehdittu sitä, että kulttuuriaineistojen määrä olisi vähentynyt ja yksipuolistunut, kritiikit olisivat lyhentyneet ja asioiden käsittely viihteellistynyt. Havaitut kehityssuuntaukset on tulkittu merkiksi kulttuurin aseman huonontumisesta journalismissa ja nähty vaaraksi koko kulttuurijournalismin tulevaisuudelle. Taiteen ja kulttuurin sekä median rakenteellisten muutosten ristipaineissa kulttuurijournalismin on toivottu päivittävän itsensä tälle vuosituhannelle, jotta kulttuurista kiinnostuneiden mielestä väärään suuntaan lähtenyt kehitys voitaisiin pysäyttää. Yhtenä vastauksena muutokseen muun muassa Suomen Kulttuurirahasto julkisti huhtikuussa koulutushankkeen, jossa toimittajille tarjotaan jälleen kulttuurijournalismin täydennyskoulutusta parin vuosikymmenen tauon jälkeen.

Samaan aikaan tutkimuksen kentällä kulttuurijournalismin tarkastelua luonnehtii eräänlainen uudelleenkontekstualisoinnin tarve. Vuosikymmenten jälkeenkin sama vanha peruskysymys siitä, mitä kulttuurijournalismi on ja miten sen pohjana olevan kulttuurikäsitys tulisi määritellä, on ajankohtainen. Halu etsiä kulttuurijournalismille laajempia yhteiskunnallisia kytköksiä ja nähdä kulttuurin paikka laajemmin yhteiskunnassa ja julkisuudessa on voimistuvasti esillä. Tavoitteena on uudelleenarvioida korkea- ja populaarikulttuurin kategorioihin takertunutta toimitusten kulttuurikäsitystä sekä laajentaa kulttuurin ja kulttuurijournalismin tarkastelun viitekehystä. Alan tarkasteluun halutaan luoda myös käsitteistöä, joka olisi riippumatonta keskusteluita tähän asti hallinneesta kriisipuheesta ja kulttuuripessimismistä.

Pitkän hiljaiselon jälkeen Pohjoismaissa on julkaistu viimeisten viiden vuoden aikana neljä teosta, jotka kattavuutensa ansiosta soveltuisivat johdannoksi kulttuurijournalismin tavoitteisiin ja käytäntöihin: kaksi akateemista tutkimusta sekä kaksi tieto- ja oppikirjaa. Tuoreiden julkaisujen taustalta voi löytää paitsi halua vastata kulttuurijournalismin kehittämisen haasteisiin, myös näihin liittyviä tutkimuspoliittisia ulottuvuuksia saattaa kulttuurijournalismin tutkimus lähemmäksi muun journalismin tarkastelua ja kulttuurin tutkimuksen kysymyksenasetteluita. Yhtymäkohdat valtavirtaa edustavaan politiikan journalismin tutkimukseen ja journalismin emoideologiaan ovat omiaan vahvistamaan kulttuurijournalismin yleistä merkitystä saaden kulttuuri-

journalismin vaikuttamaan laajemmin kiinnostavalta tutkimus-, oppimis- ja kehittämiskohteelta.

Norjalaisten Karl Knapskogin ja Leif Ove Larsenin toimittama teos *Kulturjournalistikk – pressen og den kulturelle offentligheten* (2008) on ensimmäinen kulttuurijournalismia julkisuusteoreettisesta näkökulmasta lähestyvä esitys, vaikka kulttuurisen kansalaisuuden kysymys moninaisine kulttuuris-poliittis-taloudellisine kytköksineen onkin jo jonkin aikaa nähty nousevaksi tutkimuskohteeksi. Nopea ei kymmenen kirjoittajan luoman artikkelikokoelman syntyprosessi ole ollut, sillä peruskokoonpanoltaan sama kirjoittajakunta kehitteli samoja aiheita jo 2000-luvun alun työseminaari-raporteissa (Larsen & Knapskog 2001, Larsen & Knapskog 2004). Kirjoittajat toteavat, että aiheen käsittelyn edistämistä on vaikeuttanut teoreettisen perustan hataruus: kulttuurijulkisuuksien suhdetta poliittiseen mielipiteenmuodostukseen ei ole teoretisoitu demokratiantutkimuksessa, journalistiikassa tai poliittisen viestinnän tutkimuksessa. Teoksen artikkelit tukeutuvat pitkälti Bourdieun kenttäteorian ja Habermasin julkisuusteorian ristiinlukuun. Keskeisiä tuoreita kontribuutioita ovat norjalaisen kulttuurijournalismin kentän kartoitus bourdieulaisessa hengessä ja norjalaisten päivälehtien kulttuurisivujen vertaileva sisällönanalyysi.

Tanskalaisten Nete Nørgaard Kristensenin ja Unni Fromin teos puolestaan *Kulturjournalistik – journalistik om kultur* (2011) rakentaa norjalaisten tutkijoiden avauksen varaan. Teos kattaa koko kulttuurisen välittymisen prosessin journalismissa kulttuurin sisältöjen tuotannosta vastaanottoon, ja sen pyrkimyksenä on hahmottaa kulttuurijournalismia tuotannollisena kokonaisuutena. Näin kirja vetää samalla yhteen sitä vähälukuista tutkimusta, jota Pohjoismaissa tähän mennessä on viestintä- ja media-teoreettisessa kehyksessä tehty. Taustalla on kirjoittajien oma tutkimusprojekti, jossa kartoitettiin vuosina 2007–2010 sanomalehtien kulttuuriaineistojen kehitystä.

Ruotsalaisten Rikard Lomanin, Birthe Sjöbergin ja Jimmy Vulovicin oppikirja *Kulturjournalistikens grunder* (2007) puolestaan on johdanto journalistiseen kirjoittamiseen kulttuurin ja taiteen viitekehyksessä. Lähtökohtana on kulttuurijournalismissa perinteisesti tärkeäksi nähty kysymys siitä, miten taiteen asiantuntijoita ja harrastajia saadaan osallistumaan sisällöntuotantoon oman alansa arvostelijoina ja vapaina kirjoittajina; toisinpäin ajateltuna kulttuurijournalismin perusteiden hallitseminen taas tuo monille humanististen alojen edustajille mahdollisuuden työllistyä. Kirjoittajat eivät yritä tavoitella kulttuurijournalismin lajityyppien ja orientaatioiden koko kirjoa, vaan he hahmottavat kulttuurijournalistisen ilmaisun perusgenreiksi kulttuurijutun (*kulturrartikel*) ja arvostelun. Arvostelun lajityyppiä käsitellään teatteriarvostelun ja romaaniarvostelun näkökulmista. Aiheet sitoo yhteen omassa luvussaan käsiteltävä kulttuurijournalismin yhteiskunnallinen rooli, jota kirjoittajat kutsuvat ”kulttuurijournalismin demokraattiseksi tehtäväksi”.

Ruotsalaisen kriitikkojen ja opettajien Oscar Hemerin ja Malena Forsaren toimittama esseekokoelma ja oppikirja *Kulturjournalistikens gränser* (2010) sisältää kahdeksan poleemiseksi tarkoitettua tekijäpuheenvuoroa. Kirjoittajien lähtökohtana on huomio kulttuurijournalismin rajojen hälventymisestä: yhtäältä kulttuurijournalismi on muuttunut yhä ammattimaisemmaksi, ja toisaalta kulttuurinen raportoinnin ote

on levinnyt niille journalismin alueille, joilla objektiivisuusihannetta on pidetty perinteisesti ylimpänä ohjenuorana. Kehitys on nähty useimmiten uhaksi, mutta kirjoittajat haluavat katsoa muutosta mahdollisuutena. Tekijöitä yhdistävät työtehtävät Sydsvenskanissa ja Dagens Nyheterissä sekä Malmön yliopistossa, jonka humanistisen tiedekunnan journalistiikan opintotarjontaan kuuluu 30 opintopisteen laajuinen kulttuurijournalismin opintokokonaisuus. Kun jokainen puhuu siitä, minkä läheisimmäksi kokee, kokonaisuudeksi muotoutuu sarja katsauksia kulttuurijournalismin historiaan, toimittajien ideologiaan, kritiikin etiikkaan ja ilmaisumuotojen kehittämiseen.

Kaikissa mainituissa teoksissa esiintyvä holistinen näkökulma on luonteeltaan integroiva, toisin sanoen se käsittelee professiota sekä journalistisen (uutistoiminta) että taiteellisesti-esteettisen (kritiikki) osakulttuurin kokonaisuutena (vrt. esim. Heikkilä 2012). Teosten edustama viestintätieteellinen näkökulma kulttuurijournalismin tarkasteluun on tervetullut, jotta alan tutkimus ei olisi edustettuna ainoastaan taideaineissa, joissa tutkimusintressi kohdistuu tyyppillisesti taidekritiikkiin erillisenä ilmaisun osa-alueena tai kulttuurisena käytäntönä. Julkaisujen uutuusarvoa lisää se, että ne tarkastelevat kulttuurijournalismia vailla kulttuuripessimismää, joka on leimannut – sanomalehtien taloudellisen ahdingon huomioon ottaen jossain määrin oikeutetutkin – etenkin 2000-luvun angloamerikkalaista keskustelua aiheesta (Elkins 2003; Rubinstein 2006). Opas- ja oppikirjat taas ovat luonnollisesti tärkeitä alan peruskäsitteistöä rakentavina ja vahvistavina julkaisuina, jollaisten varassa alan hajanainen identiteetti voi kehittyä ja vahvistua.

Jos kulttuurijournalismin tutkimus on sekä avautumassa että syventymässä, on kysyttävä, millaisia polkuja eteenpäin risteää ja millaiseen maastoon ne painuvat. Tarkastelen seuraavassa suomalaisen kulttuurijournalismin tutkimusta pohjoismaisessa kontekstissa viimeisten kahden vuosikymmenen ajalta jäsentääkseni sitä, miten kulttuurijournalismia on tähän mennessä viestinnätutkimuksessa lähestytty. Tämän perusteella on mahdollista hahmottaa tarkemmin, mitä uutta kulttuurijournalismia käsittelevässä kirjallisuudessa esitetään.

Tutkimuksen hidasteita

Kulttuurijournalismiksi tavataan tyyppillisesti kutsua meillä ja Pohjoismaissa niitä sanomalehtien sisältöjä, jotka julkaistaan omilla sivuillaan pääosin aiheeseen erikoistuneen toimituksen kokoamana. Tällainen kulttuurijournalismi liittyy yleensä läheisesti taiteen tuottamiin sisältöihin. Laajemmin kulttuurijournalismi voidaan nähdä myös kaikkina niinä journalistisina sisältöinä, jotka käsittävät kulttuuria sen antropologisesti määritellyissä muodoissa (elämäntapa, hyvinvointi, muoti ja tyyli, matkailu jne.) ja jotka sijoitetaan eri puolille lehteä myös yleistoi mittajien tekeminä aineistoina. Ensimmäinen katsantotapa on vakiintunut tarkoittamaan ”kulttuurijournalismia”.

Toisinaan kulttuurijournalismiin viitataan hieman harhaanjohtavastikin (taide)kritiikin käsitteellä. Tosiasiassa kritiikki muodostaa oman kenttensä, jolla on niin yleis- ja erikoisjournalistisia, akateemisia kuin taiteellisia muotoja (Titchener 2005). Yleisjour-

nalismissa, kuten esimerkiksi päivälehden kulttuuriosastossa, kritiikin roolina on toimia osana kulttuurijournalismia taiteellisten teosten arvioijana kulttuurin kuluttajia palvellen. Kritiikki katsotaan siten yhdeksi kulttuurijournalismin osa-alueeksi, joka on sidoksissa taidearvostelun lajityyppiin ja lähempänä taiteen ammatillisen toiminnan kenttiä kuin se osa kulttuurijournalismista, jota ei määritellä kritiikiksi.

Käsitteen sisällöllisestä varianssista huolimatta termi kulttuurijournalismi on melko vakiintunut Pohjoismaissa, mistä kertoo Suomessa se, että käsite ”kulttuurijournalismi” on listattu yleiseen suomalaiseen asiasanastoon (YSA) ja sen ruotsiksi käännettyyn versioon (ALLÄRS). Angloamerikkalaisella alueella kulttuurijournalismista käytetään vaihtelevasti ilmaisia *cultural journalism*, *arts journalism* ja *Arts and Letters*, eikä kulttuurijournalistisille sisällöille saati journalistiselle taidekritiikille ole siten yhtä yhdistävää hakutermiä (Elkins 2003, 4). Toisaalta myös kulttuurijournalismin perinteet myös eroavat toisistaan maantieteellisesti. Mannereurooppalaiselle feuilletonismi-perinteelle (ranskan *feuilletonism*, saksan *Feuilletonismus*) ovat luonteenomaisia pohjoismaista ja angloamerikkalaista kulttuurijournalismia kaunokirjallisemmat muodot. Muotojen eriytyvyyden perustana on ero yhteiskuntarakenteessa, filosofisessa paradigmassa ja historiallisen kehityksen tuloksena muotoutuneessa ilmaisutavassa. Ero näkyy karkeasti anglosaksisen perinteen mieltymyksenä objektiivisuushanteeseen ja saksalaisen perinteen kiinnittyneisyytenä subjektiiviseen, prosessuaaliseen esseilmaisuuksiin (Esser 1998). Anglosaksisissa journalismissa kulttuurisivuilla on keskitytty pääosin perinteiseen kulttuuriseurantaan ja debatit on keskitetty pääkirjoitussivun laajennukseksi nähtyyn *op ed* -osastoon (*opposite the editorial page*). Mannermaisissa kulttuurijournalismissa aiheiden käsittely on ollut varsinaisilla kulttuurisivuillakin poliittista ja debatoivaa.

Pohjoismaissa kulttuurijournalismin ainekset taas ovat olleet kahtalaiset ja pyrkineet pitämään yllä samoilla sivuilla kulttuuriosaston kattokäsitteen alla sekä uutisettä debattiorientaatiota (Elam 2010, 20). Pohjoismaat edustavat Hallinin ja Mancinin (2004) politiikan ja journalismin yhteiskunnallisiin rakenteisiin perustuvassa luokittelussa demokraattis-korporatistista lehdistömallia, jolle tyypillistä ovat systeeminen rinnakkaisuus politiikan ja median toimijoiden välillä. Maiden kulttuurijournalismissa on nähtävissä myös esteettistä rinnakkaisuutta kulttuurijournalismin ja taiteen kentän toimijoiden välillä, mikä näkyy vahvana kulttuurijournalismin taidesidonaisuutena, journalistin tai kriitikon ja taidemaailman roolien sekoittumisena sekä kulttuurin distinktiivisen laatuksensuhteen jakamisena taidemaailman eliitin kanssa.

Koska kulttuurista uutisointia ja kulttuurituotteiden arviointia koskevat tutkimukset eivät välttämättä ole yhteismitallisia ja keskenään vertailtavissa, kulttuurijournalismia käsitteleviä teoksia on vaikea saada käännettäviksi ja alan tutkimusta laajamittaisesti kehitettyä. Pohjoismaissa alan tutkimusta on edistetty viime aikoina eniten Norjassa ja Tanskassa; muutoin keskustelua on käyty enimmäkseen sanoma- ja aikakauslehtien kolumneissa ja kulttuurikriittisissä esseissä sekä blogeissa. Alan tutkimuksen hidasteiksi on mainittu muun muassa kulttuurin vaikea määriteltävyys ja kulttuuriin liittyvän viestinnän moninaisuus (Elkins 2003). Kulttuuri on sekä prosessuaalinen että staattinen käsite: sekä toimintaa että tuon toiminnan lopputulos. Kulttuuri tuo-

tetaan puhumalla ja väittelemällä jaetuista tulkinnoista, joten kulttuuri ei käsitteenä ole erotettavissa kulttuurin diskursiivisesta mediaatiosta, jota tekevät esimerkiksi taidemailman lukuisat toimijat kuraattoreista taidekauppiaisiin. Kulttuurijournalismilla ja etenkin kritiikillä ei ole yhtä kokoavaa keskusta, joten kulttuuri määritellään eri tavoin eri konteksteissa. Onkin katsottu, että kulttuurin käsitteen hyperkompleksisuuden ja multidiskursiivisuuden tunnustamisen on oltava lähtökohta kaikessa käsitteeseen nojaavassa ja käsitettä käyttävässä tutkimuksessa (Pirnes 2008, 20).

Kehityskulkuja tutkimusten valossa

Kuva kulttuurijournalismista näyttää tarkentuvan tutkimuksen keinoin varsin hitaasti: hyvä, jos raportoitavaa tähän journalismin erityislajiin liittyvästä tutkimuksesta riittää kerran vuosikymmenessä. Kulttuurijournalismia tutkinut Merja Hurri toteaaakin väitöskirjassaan (1993), että keskustelut kulttuurijournalismista etenevät vuosikymmenten sykleissä.

Kaikkiaan kulttuurijournalismia käsittelevissä tutkimuksissa viimeisten kahden vuosikymmenten ajalta hahmottuu kolme pääulottuvuutta, jotka hallitsevat aiheen käsittelyä: kulttuurin määrittelyn, kulttuurijournalistien positioinnin ja kulttuurijournalismin muutoksen kehys. Kehykset esiintyvät harvoin puhtaina ja niitä on usein hankala erottaa toisistaan kulttuurin välittymisen prosessissa. Kulttuurijournalismin tutkimuksen niukkuuden vuoksi monet tähänastisista tieteellisistä julkaisuista (esim. Hurri 1993, Kristensen & From 2011) ovat olleet luonteeltaan pitkälti kartoittavia ja sisältäneet jo siksi kaikkia mainittuja kehyksiä samankin tutkimuksen sisällä vaihtelun fokuksin.

Määrittelyn kehykseen kuuluvat kysymyksenasettelut, joissa on keskeistä ymmärtää, mitä kaikkea katsotaan kuuluvaksi kulttuurin ja siten kulttuurijournalismin piiriin. Määrittelyn kehyksessä tarkasteltavana on jonkin yhteisön tai yksilön kulttuurikäsite, jolla tarkoitetaan makuun perustuvaa hierarkkista käsitystä taiteenalojen merkittävyydestä – kulttuurin ontologiaa kentän portinvartijoiden itsensä määrittämänä. Toimijan kulttuurissaan itse määrittelemä kulttuuri eli toiminnan perustana oleva kulttuurin lähdekäsite on tärkeä tavoittaa, koska toiminta määrittyy ja muuttuu tästä käsin (Pirnes 2008).

Tutkimuksessa toimitusten valintoihin vaikuttavasta kulttuurin käsitteestä on käytetty termiä kulttuurikäsite (Hurri 1993, Bech-Karlsen 1991) tai kulttuurijournalismin kaanon (Kristensen & From 2011). Kulttuurikäsitystä on tutkittu lähinnä eri taiteenalojen välisinä suhteina kulttuuriosaston sivuilla. Niin Suomessa kuin muualla Pohjoismaissa kulttuurijournalismin tai sen osan taidekritiikin jakautuminen eri taiteenalojen kesken on ollut perinteinen opinnäytetyön aihe (ks. esim. Juustila 1979, Rimpiläinen 1983). On havaittu, että kulttuurijournalismia hallitsee neljä kansallisen kulttuurin ja julkisten keskustelujen kannalta keskeistä taiteenalaa: klassinen musiikki, teatteri, kirjallisuus ja kuvataide (Hurri 1993, 1983; ks. myös Janssen 1999, Larsen 2008, Sucksdorff 2005). Hurrin 1980-luvulle ulottuvassa sisällönanalysissä ne veivät kaksi kol-

masosaa kirjoituksista. Nämä taiteenalat ovat olleet myös 1800-luvun porvarillisen sivistyskulttuurin luomisessa, ja niitä on tarvittu ideologisessa keskustelussa kansallisvaltion ja kansallisen kulttuurin muodostamisessa. Kulttuuriostosten uusia taiteenaloja – elokuvaa, populaarimusiikkia, radiota ja televisiota – Hurri (1993, 48) kutsuu ”perifeeriseksi taiteenaloiksi” ja ”kulttuurin rajatapauksiksi”, jotka ovat kulttuuriostosten hierarkiassa ”alempaan taiteen” osassa. Kun niitä arvioidaan ja käsitellään, kriteerit luodaan ”ylemman taiteen” ehdoin (ks. myös Venrooij 2009).

Voidaan kuitenkin kysyä, miten yhtenäinen jonkin viestimen kulttuurikäsite on. Tjønneland (2008) toteaa Larsenin ja Knapskogin kokoelmassa julkaistussa Habermaskritiikissään, että habermasilainen julkisuusteoreettinen ymmärrys kulttuurijournalismin toiminnasta ei ota tarpeeksi huomioon ”hyvästä mausta” esiintyneitä ja alati esiintyviä kilpailevia käsityksiä. Porvarillisen julkisuuden normatiivinen ja valitettavan monoliittinen sivistysideaalit on jäänyt tavoittamatta ja johtanut siten ennen aikaiseen diagnoosiin kulttuurijulkisuuden rappiosta. Kulttuurin julkisuutta tutkailtaessa olisi otettava paremmin huomioon kenttien sisäisen ja kenttien välisten kilpailun dynamiikka: kulttuurijournalistinen julkisuus ei perustu pelkästään konsensushakuiseen keskusteluun, vaan toimintaa ohjailevat yksittäisten toimijoiden intressit, jotka ovat sidoksissa asemoitumisiin eri kulttuurin alojen kentillä. Kulttuurin representaatio, siten kuin kulttuuriostasto sen rakentaa, voi olla enemmän tai vähemmän harkittu useiden sattumien yhteissumma, ei yhteisesti artikuloitu käsitys taiteenalojen hierarkiasta.

Tähän kamppailuun kulttuurista liittyy myös se, että kulttuuria ei ole olemassa objektiivisena tosiasiana subjektien ulkopuolella, vaan kulttuurin olemassaolo edellyttää subjektiivista asemoitumista ajattelun ja toiminnan kentille. Bourdieun (1979) ajatus kentistä antaa välineet hahmottaa kulttuurijournalismin tekijöiden positioitumista suhteessa kulttuurijournalismin konteksteihin. Jos ajatellaan, että kulttuurijournalismin muodostaa oman kenttensä ja sen keskeiset toimijakontekstit – taiteenalat, media ja yleisöt – omansa (Duncan 1954, Hurri 1993), on kysyttävä, miten kulttuurijournalismin kenttä erottuu muista kentistä ja puolustaa asemaansa itsenäisenä kenttänä. *Positioidin kehyksen* taustalla on ajatus kulttuurijournalisteista kahden maailman toimijoina: mediaosaajina ja taidemaailman asiantuntijoina (ks. esim. Jaakkola 2005, Supinen 2003). Tässä lähestymistavassa keskeinen kysymys on, miten eri tavoin kulttuurijournalistit asemoituvat suhteessa kulttuurijournalismin konteksteihin. Keskiöön nousevat ammatilliset identiteetit, itseymmärrys sekä lajityyppisidonnaiset epistemologiset käytännöt ja niiden rajoitteet.

Ulf Lindbergin ja kollegoiden (2005) mukaan kriitikoiden estetiikka on intermediaarista: ”kulttuuriset välikädet” (*cultural intermediaries*) sijoittuvat kahteen eri ulottuvuuteen ja yhdistelevät elementtejä näistä kahdesta (ks. myös esim. Halonen 2011). Hellmanin ja Jaakkolan (2009) mukaan journalistisen ja esteettisen paradigman välinen tasapaino on ollut kulttuurijournalistien työn edellytys. Erikoistumiskehityksen myötä eriytyneet kriitikon ja toimittajan roolit ovat kuitenkin tulleet lähemmäksi toisiaan, ja yhteiseksi nimittäjäksi ovat asettuneet mediataidot. Journalistisen paradigman vahvistuminen on nähtävissä journalismin henkilöitymisenä ja uutiskilpailuna (Hellman & Jaakkola 2009).

Jan Fredrik Hovdenin ja Karl Knapskogin (2008) analyysi norjalaisen kulttuurijournalismin kentästä paljastaa, että Norjassa on mahdollisesti odotettavissa toimittajakunnan maskulinisoidumista sekä samalla koulutustason ja kulttuurisen pääoman laskua. Tällä hetkellä 57 prosenttia norjalaisista kulttuuritoimittajista on Hovdenin tutkimuksen mukaan naisia. Kulttuuritoimittajat ovat muita toimittajia keskimäärin korkeammin koulutettuja, ja myös heidän vanhempansa tulevat keskimäärin korkeammasta koulutustaustasta kuin yleistoimittajien. Elokuva- ja musiikkijournalisteilla, joiden joukossa on enemmän miehiä kuin naisia, on vähemmän kulttuurista pääomaa kuin esimerkiksi kuvataide- ja kirjallisuuskriitikoilla. Populaari aiheiden lisääntyminen edistää kuitenkin populaarikulttuurisesti suuntautuneen miesvaltaisen journalistikunnan rekrytointia. Taipumus alkeelliseen vallanpitäjien arvosteluun, lukijoita miellyttämään pyrkivä ”irtonumeromyyntipopulismi”, kuluttajaorientoituneisuus ja yksilöity palvelujournalismi sekä kampanja- ja puffijournalismi – teemat, joista kulttuurikeskusteluja leimaavassa kriisipuheessa pitkälti on kyse – ovat Hovdenin ja Knapskogin mukaan vastastrategioita sellaisella kentällä, jonka autonomia on uhattuna (emt., 57).

Hovdenin ja Knapskogin mukaan kulttuurijournalistien käsitykset journalismin ideoista ja päämääreistä esimerkiksi vallan vahtikoirina ovat kuitenkin hyvin samantaisia kuin muiden journalismin lajien edustajilla. Kulttuuritoimittajat muistuttavat arvoiltaan keskimäärin enemmän yleistoimittajia kuin erikoistuneita kriitikoita. Kulttuurijournalistit sijoittuvat tästä huolimatta journalismin sisäisessä hierarkiassa alapäähän. Syyksi Hovden ja Knapskog arvelevat kulttuuritoimittajien läheistä yhteyttä lähteisiin, mitä pidetään yleisjournalistisessa emoideologiassa kielteisenä meriitinä. Valtaosa (75 %) norjalaisista kulttuuritoimittajista on sitä mieltä, että lehdistön kulttuuriseuranta painottuu liikaa populaarikulttuuriin, kun taas yleisjournalisteista samaa mieltä on vain puolet. Nuoret kulttuurijournalistit ovat vanhempia sukupolvia taipuvaisempia hyväksymään ajatuksen, että kulttuurijournalismin tulee viihdyttää.

Muutoksen viitekehityksessä tarkastelun keskipisteeksi puolestaan nousevat kulttuurijournalismissa esiintyvät murrokset, jotka voivat liittyä niin ikään kulttuurin määrittelyyn ja tekijäpositioihin, mutta tarkastelua ohjaa erityisesti kysymys kulttuurijournalismin kehityksen suunnasta ja paikasta suhteessa muihin yhteiskunnallis-sosiaalisen elämän osa-alueisiin. Muutoskehitys tarkastelee niin muuttuvien kontekstien vaikutusta kulttuurijournalismin kulttuurikäsitteeseen ja tekijöiden positioon. Keskeisenä vaikuttimena ovat havainnot siitä, että kulttuurijournalismin kontekstit ovat muutoksessa ja kulttuurijournalismi niiden mukana. Kulttuuritarjonta on kasvanut ja monipuolistunut yhä useampien taiteenalojen ammatillistumiskehityksen vuoksi. Korkea- ja populaarikulttuurin rajat ovat alkaneet häilyä. Jälkimodernin yhteiskunnan kulttuurinen järjestys on muuttanut kulttuurin asemaa yhteiskunnassa (Morató & Zolberg 2003). Samaan aikaan myös median kenttä on ollut monien murrosten, kuten televisioitumisen ja tabloidisaation, kohteena (Herkman 2005; Väliaverron 2009).

Muutosten kartoittaminen on ollut kulttuurijournalismia koskevassa tutkimuksessa melko satunnaista; esimerkiksi Kristensen ja From (2011, 66) toteavat, että Tanskassa kulttuurijournalismista ei ole vielä lainkaan tehty historiallista sisällönanalyysiä. Vielä 1990-luvulle tultaessa Hurri (1993), jonka tutkimus koski pääkaupunkiseudun päivä-

lehtien vuosien 1945–1985 kulttuurisivujen kehitystä, totesi, että kulttuurijournalismin on tunnusomaista sen muuttumattomuus. Hän kuitenkin näkee 1980-luvulla orastavaa muutosta ”mediakonfliktien” suuntaan: 1960- ja 1970-lukujen ideologisista konflikteista oli siirrytty median ja taide-elämän välisiin konflikteihin. Hellman ja Jaakkola (2009) havaitsevat tutkimuskohteessaan Helsingin Sanomien kulttuuritoimituksessa journalistisen orientaation vahvistumista 1980-luvulta alkaen ja nimittävät tätä uutisellistumiskehitystä journalistisen paradigman vahvistumiseksi (ks. myös Hellman & Jaakkola 2009). Muutoksen merkkejä ovat olleet muun muassa popularisoituminen ja kaupallistuminen.

Vastaavasti Leif Ove Larsenin (2008) sisällönanalyysi seitsemästä norjalaisesta sanomalehdestä ajanjaksolta 1964–2005 kertoo, että kulttuurin osuus sekä sivumäärinä että pinta-alana on kasvanut selkeästi 1960-luvulta 2000-luvulle. Kulttuuri osuus 2000-luvulla on keskimäärin yli neljäsosan lehdestä. Larsenin analyysi osoittaa sekä kulttuurin teemojen että ilmaisutapojen laajentuneen, kuitenkin sinänsä syrjäyttämättä korkeakulttuuria aiheena tai taidekriittikiä genrenä. (Ks. myös Hellman & Jaakkola 2009; Kristensen & From 2011.)

Vaikka kulttuurin painoarvo on kvantitatiivisesti hahmotettuna kasvanut, kvalitatiivisesti on nähtävissä siirtymiä, jotka järjestyvät perinteisen kulttuurijournalismin korkea- tai kaunotaiteellista perustaa. Pohjoismaissa (Lund 2005; Kristensen & From 2011), kuten myös muualla (Janssen 1999; Venrooij 2009) on havaittu kulttuurijournalismin aihepiirin eli kulttuurin kaanonin popularisoitumista. Populaari-aiheet, kuten Larsenin aineistossa populaarimusiikki sekä elokuva ja televisio, ovat lisääntyneet – eivätkä vain kaikissa kulttuurijournalistisissa tyypeissä vaan myös arvosteiluissa – samalla kun korkeataiteet ovat suhteellisesti marginalisoituneet ja journalistinen käsittelytapa korostanut henkilöitä ja palkintoja. Hellmanin ja Jaakkolan (2009) havaitsema journalistisen otteen eli professionaalisen mediaparadigman vahvistuminen näkyy Larsenin aineistossa journalististen genrejen kasvuna: uutisten, reportaasien ja henkilöjuttujen yhteenlaskettu osuus oli vuonna 1964 vain 35 prosenttia, kun se vuonna 1985 oli jo puolet. Larsen kartoittaa myös kuvituksen kehitystä aineistosaan ja toteaa kuvien määrän lisääntyneen ja kuvien palstakoon muuttuneen tutkimusajanjaksolla suuremmaksi.

Tutkimustulosten perusteella on tendensseistä huolimatta ongelmallista vetää johtopäätöksiä kulttuurijournalismin demokratisoitumisesta tai rappiosta. Populaarikulttuuristen aiheiden ja käsittelytapojen lisääntyminen on lehdistön yritys reagoida taiteen ja kulttuurin kenttien muutoksiin, joita on tapahtunut 1960-luvulta lähtien. Perinteisten lajityyppien, uutisen ja arvostelun, asema ei ole merkittävästi horjunut (Larsen 2008; Hellman & Jaakkola 2009). Kulttuurikäsitys on laajentunut ja raportointiin on tullut monipuolisuutta, kun perinteisen taidearvostelun ohessa on hyödynnetty yhä laajemmin myös muita journalistisen kerronnan tapoja. Journalismin yhteiskunnallisen tehtävän kannalta laajentuminen ja monipuolistuminen voidaan katsoa myös kehitykseksi edulliseen suuntaan.

Kulttuurijournalismin unohdetut yleisöt

Kun kulttuurijournalismia käsittelevän tutkimuksen painopiste on ollut taiteenalojen edustuksessa ja ammatillisessa identiteetissä sekä näiden muutoksessa, tutkimuksen sokeaksi pisteeksi ovat muodostuneet yleisöt. Osasyynä siihen, että kulttuurijournalismin yleisöinä oleminen osana kilpailevaa kulttuuritarjontaa on käytännössä jäänyt tutkimuksessa kokonaan vaille huomiota, ovat olleet etenkin tutkimusalojen ja oppiaineiden väliset raja-aidat: Julkisen vastaanoton tutkiminen on ymmärretty taiteensosiologiassa pitkälti taiteen vastaanoton tutkimiseksi siten, että kriitikot ja toimittajat ovat jääneet ainoastaan aikalaisdokumentoijan asemaan. Journalismiin kohdistuneessa yleisötutkimuksessa kiinnostus taas on suuntautunut joko uutis- tai politiikan journalismin yleisöihin tai populaarikulttuurin tai taiteen sisältöjen merkitykseen vastaanottajan elämässä ja arjessa. Kulttuuri- ja taiteensosiologiassa puolestaan on keskitytty enemmän kulttuurin seuraamiseen vapaa-ajalla kuin yleisön ja median väliseen suhteeseen. Toinen keskeinen syy lienee kulttuurikäsitteiden kiinnittyminen ammatillisesti tuotettuun taiteeseen ja taiteen tuotteisiin arkilähtöisyyden ja prosessuaalisuuden sijasta (Bech-Karlsen 1991).

Kristensen ja From (2011) tekevät pienimuotoisen avauksen valikoimalla demografisin ja mediankäyttöön liittyvin perustein haastateltavia (N=25) kulttuurijournalismin vastaanottotutkimukseen. Lukijahaastatteluista nousevat huomiot korostavat sitä, että yleisöt hyödyntävät kulttuurin seuraamiseen monia kanavia ja ovat toimijoita erilaisilla kulttuurin kentillä. Kulttuurijournalismin kannalta keskeisin havainto on, että kulttuurin kuluttajat valitsevat ja hyödyntävät sisältöjä omista henkilökohtaisista, yksityisistä intresseistään käsin. Kulttuurin seuraaminen on aina lähtökohtaisesti vapaaehtoista ja distinktioiden säätelemää: Kulttuurin kentällä ollaan ensinnäkin tekemisissä yleensä vain niiden asioiden kanssa, joilla on merkitystä itselle. Toisaalta kulttuurinen kansalaisuus edellyttää omakohtaisen suhteen ja toimijuuden luomista käsiteltäviin asioihin. Kulttuurijournalismi saattaa korvata tai täydentää yleisöjen suoraan kosketusta kulttuuriin, mutta se saattaa myös tiivistää, laajentaa tai dokumentoida elävää kulttuuria. Kulttuurijournalistien on vaikea ennustaa, millaisiin tarpeisiin sisältöjä hyödynnetään.

Tapa, jolla kulttuurin yleisöt tähänastisessa tutkimuksessa on käsitteellistetty, alkaa muutoksen kontekstissa olla siten jokseenkin vanhanaikainen. Kulttuurijournalismissakin digitaalisia ympäristöjä on hyödynnetty verkossa vielä melko ammattilaisjohdoisesti, esimerkiksi kokoamalla perinteisen tiedotusvälineen ehdoin tehtyjä kritiikkejä luettavaksi verkkoon. Ammatillisista riippumattomien ”kuraattori-kriitikoiden” ohjailemat sosiaalisen median julkaisu-ympäristöt, kuten blogit ja erilaisten taiteenseuraajien ja -tekijöiden yhteisöt, tuottavat kuitenkin koko ajan uudenlaista asiantuntijuutta, joka asettuu täydentämään ja mahdollisesti jopa haastamaan ja uudistamaan ammattimaista sisällöntuotantoa. Jatkossa ohittamaton tutkimuskysymys on, miten taiteen ja kulttuurin fanit, kuraattorit, lukijat ja muut kuluttaja-tuottajat määrittelevät kulttuuria ja mahdollisesti muuntavat kulttuurijournalisminkin rajoja.

Autonomian tavoittelua

Kulttuurijournalismista elävät jäsenyykset ovat parhaiten hahmotettavissa oppikirjoissa, jotka ovat eräänlaisia olemassa olevan tutkimustiedon esineellistymiä. Niitä ohjaavat perustavanlaatuiset ja käytännössä testatut kysymykset siitä, mitä kulttuurijournalismi on ja mitä sen tulisi olla. Siksi on hedelmällistä katsoa myös, millaista tietoa kulttuurijournalismista on suodattanut oppikirjallisuuteen.

Rikard Lomanin, Birthe Sjöbergin ja Jimmy Vulovicin kulttuurijournalistisen kirjoittamisen perusteisiin paneutuva oppikirja *Kulturjournalistikens grunder* (2007) on kuin uskonpalautus traditionaaliseen journalismiin. Otsikon mukaisesti tavoite on varsin kunnianhimoinen: kirjassa pyritään hahmottamaan kulttuurijournalismin perusteita. Toteutus on käytännönläheisempi ja huomattavasti suppeampi: tarkoituksena on tarjota konkreettisia työvälineitä käytännön kulttuurijournalistiseen kirjoittamiseen siltä osin kuin kulttuurijournalistinen osaaminen eroaa journalismin oppikirjoissa käsitellystä uutis- ja feature-kirjoittamisesta. Pääosa teoksesta keskittyy kritiikkiin asiantuntijajargonin eikä niinkään journalistisen ilmaisun mahdollisuuksiin.

Kriitikon tehtäväksi nähdään taiteen sisältöjen suhteuttaminen kahteen suuntaan: menneeseen ja nykyaikaan. Kummankin suunnan tunteminen edellyttää kumuloituvan kokemusresurssin hyödyntämistä, mikä ei ole mahdollista aihetta satunnaisesti sivuavalle yleisjournalistille. Rikard Loman (emt., 39–40) tunnistaa kirjoittajan perusominaisuuksiksi kyvyn vastaanottaa esteettisiä vaikutteita, tietoisuuden omista esteettisistä mieltymyksistä, perinnetietoisuuden sekä ajatusten ilmaisun- ja välittämiskyvyn. Kirjallisuustieteilijä Birthe Sjöberg kuvaa kulttuurijutun rakennetta myös liikkeenä kahden osaamismaailman välillä. Tekstissä lähdetään liikkeelle maallikon maailmasta, sukeltaaan yli hänen horisonttinsa asiantuntijan maailmaan, ja lopuksi palataan maallikkomaailmaan. Tällainen ”löytöretkimalli” avaa lukijalle ihannetapauksessa jotain sellaista, mitä hän ei tiennyt aikaisemmin. Jimmy Vulovic yhtyy samaan toteamalla Habermasia myötäillen, että kriitikko on samanaikaisesti yleisön edustaja ja sen opettaja.

Asiantuntijauskostaan ja kehitysoptimismistaan huolimatta kirjoittajat myöntävät, että arvostelujen saama tila on kutistunut, kriitikon asema on marginalisoitumassa ja yhteys lukijakuntaan entistä hankalammin löydettävissä. Nykykriitikon toiminta perustuu vähemmän kansan sivistämiseen ja itsensä toteuttamiseen taiteen kontekstissa; kirjoittajien mukaan kriitikot pyrkivät kritiikillään enemmän asemoimaan itseään kuin toteuttamaan yhteiskunnallista tehtäväänsä. Kiristytvä tahti ja lyhentyvä formaatti suosivat impressionistista kritiikkiä, joka perustuu enemmän tunnepitoisiin vaikutelmiin kuin kontekstualisointiin, analysointiin ja pohdintaan (ks. myös Arntzen 2008). Teoksen lisäluku kulttuurijournalismin demokraattisesta tehtävästä näyttäisi tarjoavan lääketta ongelmaan. Siinä kirjoittajat kehottavat tulevia kriitikoita katsomaan taidetta ja kulttuuria vakiintuneiden rakenteiden ulkopuolelta. Ulkopuolisten maailmankuva ei asu laitosteattereissa tai muissa taideinstituutioissa, vaikka ne toki voivat nostaa erilaisia ulkopuolisuuteen liittyviä kysymyksiä esiin, joten ulkopuolinen näkökulma edellyttäisi niin kulttuurikäsitteiden kuin tekemisen orientaatioiden laajentamista.

Miksi kulttuurin oppikirja antaa välineiksi hyvin perinteiset ja vakiintuneita ilmaisumuotoja noudattavat eväät vaikka havaitsee ilmassa muutosta? Daniel Sandström (2010) toteaa, kriitikot eivät näe omaa ideologiaansa ja kykene irrottautumaan sen kahleista uudistaakseen konventioita. Hemerin ja Forsaren (2010) reflektiivinen oppikirja on tehty paikkaamaan juuri tätä puutetta. Kirjoittajat toivovat jatkuvuuden sijaan muutosta ja hahmottelevat vaihtoehtoja traditionaaliselle kulttuurikirjoittelulle. Yhteistä on pyrkimys venyttää kulttuurijournalismin autonomiaa.

Päivälehti *Sydvenskanin* kulttuuriosaston päällikkö Rakel Chukri (2010) näkee artikkelissaan Hemerin ja Forsaren teoksessa autonomian saavuttamisen keinona uudet formaatit, joita konventioihinsa kohmettuneen kulttuurijournalismin tulisi hänen mielestään kokeilla rohkeammin. Pelko genren ytimen poistamisesta kaupallisuuden paineen alla on nostanut kynnyksen siirtyä digitaalisiin ympäristöihin Chukrin mielestä liian korkeaksi. Kulttuurijournalismi voisi kuitenkin hänen mielestään vain hyötyä siitä, että raja vanhan ja uuden median sekä näiden ilmaisumuotojen välillä häivyttäisiin. Verkoilmaisua voisi hyödyntää siten, että kulttuurisällöt tarjottaisiin yleisöille taideteoksia muistuttavina, esteettistä nautintoa tuovina web-installaatioina tai, kuten *Sydvenskanissa* on kokeiltu, vaikkapa twiiteinä.

Kirjallisuustieteilijä Ann-Sofi Ljung Svensson (2010) taas näkee artikkelissaan kulttuurijournalismin elin- ja kasvumahdollisuudet perinteisessä muodossa mutta uudessa asenteessa, ”vastarinnan esseistiikassa”, joka muodostaa hitaan tuotantoprosessin ja pitkän muodon ansiosta vastakohtaan valtavirran lyhyille (uutis) teksteille. Viime aikoina myös verkkojournalismiin on hahmoteltu pitkämuotoisen journalismin (*long-form journalism*) ja hitaan journalismin ilmaisumuotoja. Pohdiskelevaa analyysia on mahdotonta sisällyttää 1700–2400 merkin mittaisiin arvioteksteihin, joita päivälehdet kuitenkin kirjoittajilta pääosin edellyttävät. Hyvänä merkkinä Svensson näkee *Dagens Nyheterin* vuonna 2009 lanseeraaman esseeliitteen, mutta hän toteaa, että ilo on ainakin toistaiseksi ollut ennenaikaista. Luottamus tekstin kantavuuteen on hänen mukaansa menetetty, sillä tarjolla oleva tila täytetään hänen mukaansa liiassa määrin kuvilla, kuvateksteillä, sitaateilla, grafiikalla ja kuvituksella.

Radiotoimittaja Fredrik Pålsson (2010) toteaa artikkelissaan Hemerin ja Forsaren teoksessa netin sosiaalisten verkostojen korvaavan osan perinteisen journalismin palvelufunktiosta tapahtuma- ja kirjavinkeineen, mutta hänen mukaansa lääke selviytymiseen on löydettävissä kulttuurijournalismin ammattilaisten riippumattomuudesta. Ornamentaalisisessa kulttuurissa, jollaiseksi hän kutsuu kaupallisesti ja tarinankerronnallisesti väritynyttä symboliympäristöä, vain itsenäisesti ajatteleva ja oppiva, itsensä tapahtumien keskipisteeseen saattava kulttuurijournalisti voi tarjota kulttuurin tarkasteluun jotain lisäarvoa. Samaa peräänkuuluttaa myös *Sydvenskanin* päätoimittaja Daniel Sandström (2010). Hän luottaa reflektiivisyyteen, joka irrottaa ideologioista ja mahdollistaa ennakkoluulottoman tarkastelun.

Kaikkien toisten kirjoittajat näyttävät siten vaalivan toivomusta kulttuurijournalismin vapaudesta pitää kiinni omista ilmaisutavoistaan ja kehittää niitä siitä huolimatta, että paineet raportoinnin virtaviivaistamiseen ja aikatauluttamiseen ovat

entistä kovemmat. Velvoite intellektuaalisen keskustelun, aktiivisen ja kriittisen henkisen ilmapiirin sekä sananvapauden edistämisestä – mahdollisuus toimia ”toimituksen varaventtiinä” tai ”henkireikänä” (Hurri 1993, 11–12) – katsotaan siis yhä kulttuurijournalistien tehtäväksi. Artikkeleista käy kuitenkin ilmi, että tehtävän toteuttaminen on tullut entistä vaikeammaksi, sillä mediaorganisaatiot määrittelevät yhä vahvemmin toiminnan mahdollisuuksien tilan.

Kun katsoo todellisuuden ja kirjallisuuden herättämien odotusten välistä ristiriitaa, voi sanoa, että kulttuuriosastot ovat jonkinlaisessa odotteluvaiheessa, jossa uudet diskurssit eivät ainakaan vielä vastaa käytäntöjä ja niiden takana olevia ajattelumalleja. Alan professionalisoitumiskehityksen mukanaan tuoma suhteellinen autonomia on pikemminkin kutistumassa kuin löytämässä käytännössä uusia uria. Ei ole myöskään yhtä selkeää suuntaa tai perustaa, johon kulttuurijournalismin tulevaisuuden voisi valaa. Markkinavetoisuus, kaupallistuminen ja palvelujournalistinen suuntaus tyypistävät lukijan usein pelkkään kuluttajarooliin, kun julkilausuttuna tavoitteena on kulttuurisen kansalaisuuden edistäminen.

Jos katsoo oppikirjojen sanomaa tarkasti, voi kuitenkin hahmottaa myös kehityksen siemeniä. Kaikissa puheenvuoroissa kulttuurisivut nähdään enemmän tai vähemmän uuden oppimista edistävää potentiaalia sisältäväksi solmukohdaksi, jossa uudet ajatukset sulautuvat vanhoihin, lukija oppii jotain uutta ja muuttaa – esimerkiksi laajentaa, täydentää tai korjaa – käsityksiään. Portinvartijan ja makutuomarin roolin vanhennuttua esiin nousevat piirteet, jotka ovat pitkään sävyttäneet esimerkiksi mannermaista kulttuurijournalismia: pohdinta, esseemäisyys, refleksiivisyys, dialogi. Didaktiseen otteeseen, joka esimerkiksi Jaburin (2010) mukaan sopisi kulttuurijournalismin erinomaisesti sen rakentavien ja humanisoivien voimien takia, on suhtauduttu kulttuurijournalismissa yleisesti ottaen varsin nihkeästi, koska se on nähty propagandan ja indoktrinaation välineeksi. Toimittajat eivät myöskään välttämättä koe itseään varsinaisesti kasvattajiksi, jotka haluaisivat tai osaisivat perustaa toimintansa osallistaviin menetelmiin (Kakkola 2009). Pedagoginen rooli vaatisi kulttuuritoimittajalta kuitenkin jotain muuta kuin perinteisen indoktrinaattorin roolia.

Kristensen ja From ehdottavat, että kulttuurijournalismia tarkasteltaisiin ”resursina”, jolla on kulttuurisia, sosiaalisia, poliittisia ja kaupallisia ulottuvuuksia. Kulttuurijournalistit voisivat olla tämän resurssin käyttäjiä ja rakentajia. Kulttuurijournalistinen julkisuus voi siten toimia eräänlaisena yleisöä aktivoivana ja voimauttavana aineistona, joka ei koske myöskään pientä elitististä taidepiiriä vaan avautuu oppimisen ja uuden etsimisen alustaksi kaikille yleisöille. Kulttuurijournalistisen julkisuustilan pitäminen pluralistisena tai jopa demokraattisena edellyttäisi sen tuotannon avaamista myös kulttuurin amatööreille ja muille ammattilaisille, jolloin kulttuurijournalisti mielletäisiin entistä vahvemmin keskustelujen katalysaattoriksi ja fasilitaattoriksi. Tämä edellyttäisi kulttuurijournalismin näkemistä ensisijaisesti *toiminnan*, ei pelkästään seurannan ja raportoinnin kenttänä.

Vertailevuus tutkimuksen pohjaksi

Niin tutkimusentekijät kuin esseistit näyttävät kuitenkin olevan melko yhdenmu-
kaisilla linjoilla kulttuurijournalismin tehtävästä ja mahdollisuuksista yhteiskunnassa
siinä, että sen tulee olla vastavoima ja uudistumisen tila, jolla on autonomiaa suh-
teessa muuhun päivittäiseen journalistiseen toimintaan. Ratkaisut vain vaihtelevat
puhujan mukaan. Tutkimuksessa olisi jatkossa hedelmällistä käydä kiinni ajatukseen
kulttuurin relationaalisuudesta ja dynaamisesta sekä teoreettisesti että empiirisesti.
Monissa tähänastisissa kulttuurijournalismin keskusteluissa on tyydytty toteamaan
se, että kulttuurijournalismi eroaa muista journalismin aloista ja muodoista – tai että
kulttuurijournalismi on kriisissä. Jotta kulttuurijournalismin ominaispiirteet hahmot-
tuisivat tarkemmin, kulttuurijournalismia olisi tutkittava *vertailevasti* suhteessa mui-
hin journalismin ja joukkoviestinnän muotoihin.

Poikkikatsannolliset tutkimusasetelmat voisivat olla sekä kulttuurijournalismin
sisäisiä että ulkoisia. Ensinnäkin kulttuurijournalismin sisäisten alakenttien erilaiset
määrittelyt kaipaisivat huomiota. Koska kulttuurijournalismin tarkastelun lähdekäsit-
teet kulttuuri ja journalismi voidaan määritellä eri tavoin – esimerkiksi kulttuuri niin
elitistisenä sivistysihanteena kuin antropologisena elämäntapana tai journalismi niin
joukkoviestinnän kentällä tapahtuvana arviotoimintana kuin henkilö- ja haastattelu-
juttuina – kulttuurijournalismin tarkastelussa korostuu tietoisuus tarkastelun meta-
käsitteistä.

Toiseksi kulttuurin kentän muutokset, kuten populaarikulttuurin uudet muodot,
taiteen kentän managerialismi ja internetin läpimurto, edellyttävät kulttuurijournalis-
min ja taiteen kenttien välistä vertailua. Se, miten erilaiset asiantuntijuudet asettuvat
yksiin mediakentällä vaalittavan journalistisen pääoman kanssa, on kiinnostava tule-
van tutkimuksen kysymys jo pelkästään kulttuurisen kansalaisuuden rakentamisen ja
rakentumisen kannalta. Viestinnäntutkimusta edustavien tutkijoiden tulevaisuuden
haasteena on muutoksen seuraamisen ohella myös järjestäytyä systemaattisen kan-
sainvälisen vertailevan tutkimuksen aikaansaamiseksi. Siinä ei ole onnistuttu vielä
edes Pohjoismaissa. Täältä olisi kuitenkin hyvä aloittaa.

Kirjallisuus

- Arrntzen, Knut Ove (2008). Personlig formidling og faglig forståelse: teaterkritikken og det
ny-impresjonistiske. Teoksessa Knapskog & Larsen (toim.) (2008), 265–282.
- Bech-Karlsen, Jo (1991). *Kulturjournalistikk. Avkobling eller tilkobling?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Bourdieu, Pierre (1979). *Distinction: critique social du jugement*. Pariisi: Editions de Minuit.
- Chukri, Rakel (2010). Konstnärlig makeover. Kulturjournalistikens måste våga pröva nya format. Teoksessa:
Hemer & Forsare (toim.) (2010), 98–105.
- Duncan, Hugh Dalziel (1953). *Language and Literature in Society: A Sociological Essay on Theory and Method
in the Interpretation of Linguistic Symbols with a Bibliographical Guide to the Sociology of Literature*.
Chicago: University of Chicago Press.
- Elam, Ingrid (2010). Kulturjournalistikens historia. En kryssning mellan politik och estetik. Teoksessa:
Hemer & Forsare (toim.) (2010), 10–21.
- Elkins, James (2003). *What Happened to Art Criticism?* Chicago: Prickly Paradigm Bristol University Presses.

- Esser, Frank (1998). Editorial Structures and Work Principles in British and German Newsrooms. *European Journal of Communication* 13:3, 375–405.
- Halonen, Katri (2011). *Kulttuurituottajat taiteen ja talouden risteyskohdassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hallin, Daniel C. & Mancini, Paolo (2004). *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hansen, Eva Hemmer (1977). *Kulturjournalistik*. Kööpenhamina: Hernov.
- Hanusch, Volker (2009). A Product of their Culture: Using a Value Systems Approach to Understand the Work Practices of Journalists. *International Communication Gazette*, 71, 613–626.
- Heikkilä, Martta (toim.) (2012). *Taidekriittikin perusteet*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hellman, Heikki & Jaakkola, Maarit (2009). Kulttuuritoimitus uutisopissa: Kulttuurijournalismin muutos Helsingin Sanomissa 1978–2008. *Media & viestintä* 32 (4-5), 24-42
- Hemer, Oscar & Forsare, Malena (toim.) (2010). *Kulturjournalistikens gränser*. Uumaja: Bokförlaget h:ström.
- Herkman, Juha (2005). *Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitto. Median markkinoituminen ja televisioituminen*. Tampere: Vastapaino.
- Hovden, Jan Fredrik & Knapskog, Karl (2008). Kulturjournalistikken i det norske journalistiske feltet. Teoksessa: Knapskog & Larsen (toim.) (2008), 51–78.
- Hurri, Merja (1983). *Neljän puoluelehden ja yhden sitoutumattoman päivälehtien kulttuuriolosuhteiden sisältö ja kehitys*. Lisensiaattityö. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hurri, Merja (1993). *Kulttuuriolosuhteet. Symboliset taistelut, sukupolvikonflikti ja sananvapaus viiden pääkaupunkilehden kulttuuritoimituksissa 1945–80*. Tampere: Tampere University Press.
- Jaakkola, Maarit (2005). *Vainuaako opaskoira uutisen? Helsingin Sanomien kulttuuriolosuhteiden tutkimus etnografista tarkastelua organisaatioteoreettisesta näkökulmasta*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Jabur, Nathalia (2010). Education as Resistance in Literary Criticism and Journalism: Between Professionalization and Democratization of Literature. *Cosmos and History: The Journal of Natural and Social Philosophy* 6(2), 148–161.
- Janssen, Susanne (1999). Art journalism and cultural change: The coverage of the arts in Dutch newspapers 1965–1990. *Poetics* 26:5–6, 329–348.
- Juustila, Yrjö (1979). *Kulttuuriaineiston muotoutuminen ja kulttuuritarjonnan kehityspiirteitä kolmessa johtavassa sanomalehdessä v. 1975 ja 1978. Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Suomen Sosialidemokraatin kulttuurisivujen tarkastelua*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Jørgensen, John Chr. (1991). *Kultur i avisen. En grundbog i kulturjournalistik*. Kööpenhamina: Gyldendal.
- Kakkola, Anni (2009). *”Mä en oo pedagogiikan ammattilainen, eikä mua saa sellasena pitää.” Haastattelututkimus mediakasvatuksesta osana toimittajan työtä*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Knapskog, Karl & Larsen Leif Ove (toim.) (2008). *Kulturjournalistikk. Pressen og den kulturelle offentligheten*. Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Kristensen, Nete Nørgaard & From, Unni (2011). *Kulturjournalistik – journalistik om kultur*. Kööpenhamina: Samfundslitteratur.
- Larsen, Leif Ove (2008). Forskyvninger: Kulturdekningen i norske dagsaviser 1964–2005. Teoksessa: Knapskog & Larsen (toim.) (2008), 283–330.
- Larsen, Leif Ove & Knapskog, Karl (toim.) (2001). *Kulturjournalistikk. Rapport til SKUP-konferansen 23.-25. mars 2001 i Tromsø*. Oslo: Norsk journalistlag.
- Larsen, Leif Ove & Knapskog, Karl (toim.) (2004). *Søkelys på kulturjournalistikk*. Bergen: Universitetet i Bergen, Institutt for informasjons- og medievitenskap.
- Lindberg, Ulf & Gudmundsson, Gestur & Michelsen, Morten & Weisethaunet, Hans (2005). *Amusers, Bruisers and Cool-headed Cruisers*. New York: Peter Lang.
- Loman, Rikard & Sjöberg, Birthe & Vulovic, Jimmy (2007). *Kulturjournalistikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Lund, Cecilie (2005). *Kritikk og kommers*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Morató, Arturo Rodríguez & Zolberg, Vera L. (2003). Social Configurations of the Arts in Contemporary Society. *The Journal of Arts Management, Law, and Society* 32:4, 243–256.
- Pirnes, Esa (2008). *Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka. Laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perusteluna*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Pålsson, Fredrik (2010). Att se och att bli sedd. Om kulturjournalisten I public service. Teoksessa: Hemer & Forsare (toim.) (2010), 72–87.
- Rimpiläinen, Leena (1983). *Erityyppisten kulttuurijuttujen osuudet Oulussa ilmestyvässä sanomalehdissä ajalla 1.7.–31.12.1981*. Sanomalehtiopin tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Rubinstein, Raphael (toim.) (2006). *Critical mess. Art critics on the state of their practice*. Lenox: Hard Press Editions.
- Sandström, Daniel (2010). Kulturjournalistikens blinda fläck. Kritikerna ser inte den egna ideologin. Teoksessa: Hemer & Forsare (toim.) (2010), 38–45.
- Supinen, Miina (2003). Sanomalehden kulttuuritoimittajan ammatti-identiteetti. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Sucksdorff, Susanna (2005). *Svenskfinland – den seriösa kritikens sista utpost? En studie i litteraturkritikens historia och undersökning av recensioner i elva finlandssvenska dagstigningar*. SSKH Meddelanden 68. Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet.
- Svensson, Ann-Sofi Ljung (2010). Motståndets essäistik. Om konsten att skriva långt och ledigt. Teoksessa: Hemer & Forsare (toim.) (2010), 88–97.
- Titchener, Campbell B. (2005). *Reviewing the Arts*. New York and London: Lawrence Erlbaum.
- Tjønneland, Eivind (2008). Kultur- og livsstilsjournalistikken på 1700-tallet. En kritikk av Habermas' offentlighetsteori. Teoksessa: Knapskog & Larsen (toim.) (2008), 81–94.
- Venrooij, Alex van (2009). The Aesthetic Discourse Space of Popular Music: 1985–86 and 2004–05. *Poetics* 37:4, 315–332.
- Väliverrönen, Esa (toim.) (2009). *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.